НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ"

ОСНОВИ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Навчальний посібник
для студентів
спеціальності «Англійська мова»

Укладачі: Новоселецька С. В., Пелипенко О. А.

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2018

УДК 81’253.11
ББК 81.2
О – 75

Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 2 від 20 листопада 2018 року).

Рецензенти:
Лещак О. В., д. філол. наук, проф. Університету ім. Яна Кохановського, м. Кельце (Польща);
Цолін Д. В., д. філол. наук, проф. кафедри англійської філології Національного університету «Острозька академія».

О – 75 Основи усного перекладу : навчальний посібник / Укладачі С. В. Новоселецька, О. А. Пелипенко. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018. – 272 с.

Посібник присвячено першому практичному знайомству студентів-філологів із професією усного перекладача. У стислій формі в ньому описано основні види перекладу, вимоги до перекладача та різних видів усного перекладу, подано практичні поради початківцям. Більшість ілюстративного матеріалу, який охоплює теми міжкультурного спілкування, освіти та системи охорони правопорядку, автори записали під час реалізації молодіжних програм «Канада – Світ – Молодь». Порівняно з посібником «Вступ до усного перекладу», це видання містить більше ознайомлювального матеріалу про історію та сучасний стан усного перекладу, а також розширену завдяки новим інтерв’ю тематику.

Укладачі висловлюють щиру вдячність учасникам
обмінних молодіжних програм «Канада – Світ – Молодь»
і студентам факультету романо-германських мов
Національного університету «Острозька академія»
за допомогу під час збирання й озвучування матеріалів,
що ввійшли до цього посібника.

УДК 81’253.11
ББК 81.2

© С. В. Новоселецька, О. А. Пелипенко, 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 4

ПЕРЕКЛАД ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 6

Загальні вимоги до перекладача 6
Види перекладу 7
Класифікація видів перекладу за напрямами 8
Класифікація видів перекладу за джерелом 9
Класифікація видів перекладу за оформленням 10
Класифікація видів перекладу за механізмом 10
Класифікація усного перекладу за часом виконання 11
Вимоги до перекладача-синхроніста 20
Правила хорошого тону для перекладацької кабіни 20
Поради синхроністам-початківцям 22
Рекомендації щодо організації перекладу під час відеоконференцій 24

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПЕРЕКЛАДАЧА 27

Кодекс честі перекладача 27
Правила професійної етики перекладача 29
Professional misconduct 30
Правила виконання професійного усного перекладу 31
Interpreter’s code of ethics 33

ДОДАТКОВІ ОБОВ’ЯЗКИ ПЕРЕКЛАДАЧА 35

ВПРАВИ ДЛЯ ПЕРЕКЛАДУ З АРКУША 37

ВПРАВИ ДЛЯ ПЕРЕКЛАДУ НА СЛУХ 38

ВПРАВИ НА ВІДТВОРЕННЯ ПРЕЦИЗІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ 238

АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК 251

УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК 259

ВИКОРИСТАНА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА 268

ПЕРЕДМОВА

Одним із показників володіння іноземною мовою є вміння людини донести зміст іншомовного повідомлення до тих, хто цієї мови не розуміє. Але в процесі навчання, особливо якщо воно відбувається без опори на рідну мову, часто трапляється так, що ці дві мови існують ніби паралельно, і людина, чудово володіючи кожною з них, відчуває певні труднощі, коли треба відтворити те саме повідомлення, але іншою мовою.

Наш навчальний посібник призначений для студентів молодших курсів філологічних факультетів і покликаний зміцнити зв'язки між рідною й іноземною мовами, розглядаючи переклад не просто як процес міжмовних трансформацій, а як уміння знаходити мовні засоби, здатні в конкретній ситуації донести до слухача зміст повідомлення. У ньому передбачено ознайомлення студентів із деякими положеннями науки про переклад, із вимогами, що поставлено до перекладача, та тренування під час виконання різних видів усного перекладу на практиці, застосовуючи набуті вміння та навички. Посібник можна також використовувати як додатковий матеріал для старших класів шкіл із поглибленим вивченням англійської мови.

Вправи охоплюють такі теми: «Міжкультурні відмінності», «Життя молоді», «Освіта», «Спорт» та «Українці за кордоном». Використано здебільшого записи бесід із носіями мови – учасниками молодіжних обмінних програм, американськими та канадськими колегами, гостями Національного університету «Острозька академія».

Під час роботи з вправами можливі різні варіанти їхнього виконання:

1. Опрацювання фонограми:

• Прослухайте фонограму без опори на текст. Перекладіть усно, роблячи паузу після кожного речення.

• Прослухайте фонограму без опори на текст, роблячи паузу після кожного речення. Перекладіть письмово.

• Прослухайте діалог, роблячи паузу після кожної репліки (у разі потреби робіть скорочені записи). Перекладіть репліки під час пауз.

• Прослухайте фонограму частинами по 2–3 хвилини, стисло занотовуючи основну інформацію. Відтворіть почуте мовою оригіналу.

• Прослухайте фонограму частинами, занотовуючи основну інформацію. Перекладіть почуте, опираючись на записи.

• Прослухайте фонограму, синхронно повторюючи текст за диктором, спочатку з опорою на текст, а далі без опори.

• Виконайте синхронний переклад фонограми спочатку з опорою на текст, а потім без опори.

2. Робота з підручником:

а) індивідуальна самостійна робота:

– зробіть переклад вправи з аркуша і запишіть його;

– прослухайте свій запис і зробіть зворотний переклад на слух.

б) робота в парах:

– студент А читає текст, студент Б виконує абзацно-фразовий переклад;

– студент А перекладає текст з аркуша, студент Б виконує зворотний абзацно-фразовий переклад на слух.

в) робота групами по 3–4 особи:

– студенти А і Б читають репліки відповідно українською й англійською мовою, студент В виконує абзацно-фразовий переклад (або перекладають студенти В і Г, кожен у своєму напрямі);

– студенти А і Б виконують переклад з аркуша, студент В виконує зворотний абзацно-фразовий переклад або послідовний переклад із використанням скоропису.

Після кожного діалогу склад груп змінюється.

ПЕРЕКЛАД ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

If anyone speaks in a tongue, let there be two
or at least three, each in turn, and let one interpret.
(1 Corinthians, 14:27)

Якщо хто говорить *незнайомою* мовою,
говоріть двоє, найбільше троє, і то по одному,
а один нехай тлумачить.
(Перше послання до Коринтян
святого апостола Павла, 14:27)

Переклад – це відтворення інформації, висловеної однією мовою, засобами іншої мови. Перекладацьку працю можна віднести до сфери обслуговування, хоча на сьогодні важко знайти галузь, де в ній не було б потреби. Саме тому наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 29 грудня 2004 року № 336 (http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/v0336203-04) перекладцьку діяльність віднесено до групи тих, що є спільними для всіх видів економічної діяльності. Кожна з галузей, кожен із окремо взятих видів перекладу передбачають наявність у виконавця певних людських якостей і комплексу знань, умінь і навичок, на основі яких можливе успішне виконання професійних обов'язків.

Загальні вимоги до перекладача

1. **Знати мову оригіналу на рівні, достатньому для правильного розуміння тексту.** Водночас бажано розуміти як носіїв мови, так і тих, для кого вона є іноземною.

2. **Знати мову, якою потрібно перекладати на рівні, достатньому для грамотного викладу матеріалу.** Важливо відтворити

в перекладі всі нюанси, незалежно від теми, технічної складності чи стилю.

3. **Уміти розпізнавати жанр тексту.** Знаючи жанр, перекладач зможе визначити мету повідомлення, яке він перекладає, і, відповідно, звертатиме більше уваги на збереження форми чи змісту висловлювання.

4. **Уміти виконувати різні види перекладу.** Розширення сфери послуг, які надає перекладач, підвищує його конкурентноздатність.

5. **Володіти термінологічним мінімумом.** Водночас не обов'язково знати предмет на рівні фахівця відповідної галузі, але заздалегідь, дізнавшись про тематику переговорів, варто прочитати довідкову літературу (бажано всіма мовами, які будуть задіяні під час перекладу) та з'ясувати значення незрозумілих слів, скориставшись робочими джерелами інформації.

6. **Уміти використовувати робочі джерела інформації.** До робочих джерел інформації належать довідники, енциклопедії, словники (енциклопедичні, тлумачні, перекладні, фразеологічні, синонімів та антонімів, частотні та ін.), ресурси Інтернету та консультації спеціалістів.

7. **Мати високий загальний рівень розвитку.** Хоча деякі роботодавці заявляють, що наявність диплома не обов'язкова, проте диплом про вищу освіту свідчить про певний рівень інтелектуального розвитку, а зрілість, набута в процесі засвоєння університетського курсу, сприятиме підготовці до перекладу як професійної діяльності. Не завжди найкращим місцем для навчання є філологічний факультет – дуже корисна будь-яка спеціальна освіта, за умови, що вона підкріплена достатнім володінням робочими мовами.

Види перекладу

Існує багато класифікацій видів перекладу, в основу яких покладено різні критерії. Розглянемо деякі з них.

Навчальне видання

Світалана Володимирівна НОВОСЕЛЕЦЬКА
Олексій Антонович ПЕЛИПЕНКО

ОСНОВИ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Навчальний посібник для студентів
спеціальності «Англійська мова»

Технічний редактор *Роман Свинарчук*
Комп'ютерна верстка *Наталії Крушинської*
Коректор *Віталій Максимчук*

Формат 42х30/4. Ум. друк. арк. 15,81. Обл.-вид. арк. 14,28.
Наклад 300 пр. Зам. № 29–18.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура «TimesNewRoman».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.

Виготовлено ФОП видавець Свинарчук Р. В.
Тел. (+38096) 649 20 20, e-mail: 35800@ukr.net
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 27 від 29 липня 2004 року.